

Wybory w demokracji zobowiązaniem do odpowiedzialności

Komunikat Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych z okazji rocznicy ogłoszenia encykliki *Centesimus Annus* oraz w związku ze zbliżającymi się wyborami prezydenckimi w Polsce

W encyklice *Centesimus Annus*, którą Jan Paweł II ogłosił 1 maja 1991 roku, czyli na początku transformacji społeczno-politycznej w Polsce, Ojciec Święty ukazał istotne zasady funkcjonowania państwa demokratycznego. W kontekście zbliżających się kolejnych wyborów prezydenckich, Rada Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych pragnie przypomnieć nauczanie papieża Polaka zawarte w tej encyklice, ma ono bowiem wymiar uniwersalny i wciąż pozostaje aktualne i zobowiązujące.

W encyklice tej papież podkreśla: „Kościół docenia demokrację jako system, który zapewnia udział obywateli w decyzjach politycznych” i kontrolowaniu własnych rządów. Jednocześnie przestrzega, że demokracja nie może „sprzyjać powstawaniu wąskich grup kierowniczych, które dla własnych partykularnych korzyści albo dla celów ideologicznych przywłaszczają sobie władzę w państwie”. Demokracji nie należy redukować wyłącznie do procedur wyborczych – trzeba dostrzec i urzeczywistniać jej istotne strukturalne elementy (CA 46).

Zasadnicze elementy systemu demokratycznego, według Jana Pawła II, to:

1. Godność osoby ludzkiej

Pierwszym i podstawowym elementem systemu demokratycznego jest uznanie i poszanowanie godności każdego człowieka. Autentyczna demokracja, która winna być celem dążeń politycznych „możliwa jest tylko w oparciu o poprawną koncepcję osoby ludzkiej”. Papież naucza: „pośród wszystkich stworzeń, tylko człowiek jest osobą, podmiotem świadomym i wolnym, stanowiąc w ten sposób ośrodek i szczyt wszystkiego, co istnieje na ziemi”. Osobie ludzkiej przysługuje więc najwyższy zakres suwerenności i szacunku ze względu na to, kim jest. Systemy polityczne, które negują godność osoby, najczęściej deformują istotę demokracji i przyczyniają się do tworzenia współczesnych totalitaryzmów (CA 44).

2. Niezbywalne prawa człowieka

Wśród podstawowych praw człowieka, na pierwszym miejscu papież wymienia prawo do życia, „którego integralną częścią jest prawo do wzrastania pod sercem matki od chwili poczęcia”. Inne wymieniane prawa to: prawo do życia w rodzinie, prawo do pracy, prawo do wolności religijnej i obywatelskiej. Realizacja tych praw jest możliwa tylko w państwie praworządnym, gdzie „najwyższą władzę ma prawo, a nie samowola człowieka”. Zatem, wymogiem demokracji jest „zdrowa teoria Państwa” (CA 44, 46).

3. Wolność i prawda

Papież przypominał, że Kościół zabiega o uznanie i uszanowanie wolności i prawdy. Wolność jest w pełni dowartościowana jedynie poprzez przyjęcie prawdy. Wolność bez prawdy traci swoją treść i prowadzi do chaosu moralnego. Taka wolność może zniszczyć każde dobro wspólne i samego człowieka. (CA 46)

Papież podkreśla także, że podważanie roli i mocy obiektywnej prawdy może skutkować poważnymi zagrożeniami dla życia politycznego, a zatem samej demokracji. „Jeśli się nie uznaje prawdy transcendentnej, triumfuje siła władzy i każdy dąży do maksymalnego wykorzystania dostępnych mu środków, do narzucenia własnej korzyści czy własnych poglądów, nie bacząc na prawa innych”. Gdy nie uznaje się prawdy o człowieku, „to życie publiczne ulega wpływom interesów i sił, a demokracja traci sens”. Wówczas człowiek jest szanowany tylko na ile nie zagraża egoistycznym celom innych osób (CA 44, 46, 47).

4. Troska o wartości i dobro wspólne

Podstawą systemu demokratycznego są wartości, które wynikają z poszanowania godności osoby ludzkiej. Partie polityczne nie mogą stawiać siebie ponad wartościami, nie uznając obiektywnego kryterium dobra i zła. W tym miejscu należy przypomnieć słowa papieża: „Historia uczy, iż demokracja bez wartości łatwo przemienia się w jawny lub zakamuflowany totalitaryzm” (CA 46).

Człowiek przeznaczony jest do życia wspólnotowego. Państwo jako wspólnota ludzi, aby mogło się rozwijać, potrzebuje odpowiednich warunków. Szlachetne cele winny być rozpatrywane i realizowane w oparciu o kryterium sprawiedliwości, prawdy, etyki i godności człowieka, a nie według sprawczej i finansowej siły różnorodnych grup czy partii (CA 46).

Biorąc pod uwagę przemyślenia i rady papieża Jana Pawła II, w związku ze zbliżającymi się wyborami na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Rada Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych zachęca do jak najliczniejszego w nich udziału tak, by w powszechny i odpowiedzialny sposób wskazać osobę godną tego politycznie ważnego stanowiska. Katolicy, a także inne osoby, którym leży na sercu dobro Ojczyzny, powinni w swoim akcie wyborczym kierować się zasadami, które życie indywidualne i społeczne czynią godnym i szczęśliwym. Te zasady w swoim nauczaniu wskazywał św. Jan Paweł II.

Pomocą w rozeznaniu, jak głosować, może być także przygotowane przez Radę KEP ds. Społecznych *Vademecum wyborcze katolika* opublikowane na stronach Konferencji Episkopatu Polski 21 września 2023 roku:

<https://episkopat.pl/doc/214370.vademecum-wyborcze-katolika-dokument-rady-ds-spolecznych-kep>. Zachęcamy do zapoznania się z tym dokumentem.

Przypominamy również, że udział w wyborach jest nie tylko powinnością obywatelską, ale też obowiązkiem katolika i każdego zatroskanego o dobro wspólne.

Bp Marian Florczyk

Przewodniczący Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych

Warszawa, 2 maja 2025 roku